

ODSZEDŁ ZBIGNIEW ONISZCZUK (1955–2020)

Po ciężkiej chorobie odszedł dr hab. Zbigniew Oniszczyk, prof. UŚ, wybitny medioznawca i badacz komunikacji społecznej, od 45 lat związany z Uniwersytetem Śląskim, najpierw jako student, a później pracownik naukowy tej uczelni.

Po ukończeniu Technikum Mechanicznego w Zabrze (1970–1975) studiował politologię ze specjalnością dziennikarską w Instytucie Nauk Politycznych na Wydziale Nauk Społecznych UŚ. Tamże, po epizodzie dziennikarskim w redakcji śląskiej popołudniówki *Wieczór*, w 1981 roku znalazł zatrudnienie w Zakładzie Dziennikarstwa. Od początku, a nawet jeszcze w czasach studenckich, uczestniczył w pracach zespołu dra Józefa Mądrego zajmującego się badaniami nad lokalnym dziennikarstwem i mediami, w szczególności działającymi na Górnym Śląsku. Doktoryzował się 1988 r. pod kierunkiem prof. dra hab. Jerzego Mikułowskiego Pomorskiego na podstawie rozprawy „Społeczne funkcje masowych środków informacji lokalnej w aglomeracji miejskiej średniej wielkości (na przykładzie Częstochowy w latach 1984–1985)”.

Był wybitnym znawcą niemieckiego rynku medialnego, cenionym zarówno w Polsce, jak i w Niemczech. Od lat 90. zajmował się zagadnieniami mediatyzacji polityki oraz badaniami przemian systemów medialnych, ze szczególnym uwzględnieniem rynku prasowego Niemiec i Austrii. Tej tematyce poświęcił m.in. książkę „Kształtowanie się polityki medialnej (Medienpolitik) rządu RFN w latach 1949–1989”, Katowice 2002 (będąca podstawą habilitacji uzyskanej w 2003 r.) i został jej wierny do końca. W ostatnich kilkunastu latach redagował bądź współredagował (z Marianem Gierulą) prace zbiorowe poświęcone systemom medialnym („Mało znane systemy medialne”, Sosnowiec 2007; „Systemy medialne krajów bałkańskich”, Sosnowiec 2009; „Systemy medialne w dobie cyfryzacji. Kierunki i skala przemian”, Katowice 2015). W latach 2016–2020 kierował projektem NCN OPUS 10, w ramach którego badano powiązania pomiędzy elitami mediów i polityki w Polsce. Efektem była publikacja zbiorowa pod red. Z. Oniszczuka, D. Głuszek-Szafraniec i M. Wielopolskiej-Szymury „The Elites of the Media versus the Elites of Politics in Poland” (Berlin 2020, Peter Lang Publishing). W dorobku naukowym Zbigniewa Oniszczuka znajdziemy ponad 80 prac naukowych, w tym kilkanaście opublikowanych w Niemczech, Austrii i Rosji.

Od 2014 roku kierował Zakładem Komunikowania Międzynarodowego i Systemów Medialnych w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa (ostatnio: Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Medialnej) na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego. W latach 2005–2012 był zastępcą dyrektora Międzywydziałowych

Indywidualnych Studiów Humanistycznych. Wykładał też w Wyższej Szkole Humanistycznej w Katowicach oraz w katowickim wydziale zamiejscowym Wyższej Szkoły Umiejętności Społecznych. Wypromował dwóch doktorantów.

Był stypendystą Fundacji Konrada Adenauera oraz Instytutu Dziennikarstwa Uniwersytetu w Salzburgu. W 2004 roku stał się członkiem Niemieckiego Towarzystwa Medioznawczego (Deutsche Gesellschaft für Publizistik und Kommunikationswissenschaft). Należał też do założycieli Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, a w latach 2013–2019 pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu PTKS, a także przewodniczył komisji promującej z ramienia PTKS najlepsze prace doktorskie.

Od wczesnych lat 80. XX w. Zbigniew Oniszczyk współpracował z krakowskim Ośrodkiem Badań Prasoznawczych, uczestniczył we wspólnych imprezach naukowych (np. w kilku edycjach Konfrontacji – konferencjach integrujących środowisko badaczy mediów i dziennikarzy prasy lokalnej). Opublikował kilkanaście prac w *Zeszytach Prasoznawczych* (zob. wykaz). Był również szczerym przyjacielem Instytutu Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej UJ.

Wszyscy, którzy Zbyszka Oniszczuka znali, zapamiętali Go jako człowieka niezwykle życzliwego, zawsze szeroko uśmiechniętego, otwartego i chętnego do pomocy. I takim pozostanie w naszej pamięci.

Publikacje Zbigniewa Oniszczuka w *Zeszytach Prasoznawczych*:

- W setną rocznicę śmierci Karola Miarki. *ZP* 1983, nr 1, s. 165–167.
- Pojęcie funkcji w badaniach nad społecznym oddziaływaniem prasy. *ZP* 1988, nr 2, s. 41–52.
- Sesja o telewizji satelitarnej (Katowice, 21 II 1989). *ZP* 1989, nr 3, s. 157–158.
- Największe koncerty medialne świata. *ZP* 1993, nr 1–2, s. 109–114.
- Przemiany w austriackich mediach. *ZP* 1993, nr 3–4, s. 127–139.
- Analiza amerykańskiego stylu pracy redakcyjnej. *ZP* 1997, nr 3–4, s. 216–217.
- Ekspansja kapitału niemieckiego na rynku prasowym Węgier, Polski i Czech. *ZP* 1998, nr 1–2, s. 93–103.
- Relacje między mediami a systemem politycznym w niemieckiej nauce o komunikowaniu. *ZP* 2000, nr 3–4, s. 99–105.
- Z historii niemieckiego prasoznawstwa. Recenzja pracy zbiorowej pt. Karl Jaeger: Mitteilung Statt Medium. Probleme, Methoden und Gegenstände der Publizistischen Wissenschaft. München 2000. *ZP* 2000, nr 3–4, s. 183–184.
- Statystyczne aspekty rynku dzienników w Europie: międzynarodowa konferencja naukowa w Hannoverze, 1–2 lutego 2002. *ZP* 2002, nr 1–2, s. 204–205.
- Rywalizacja Agory ze Springerem: nowe oblicze konkurencji na polskim rynku prasowym. *ZP* 2006, nr 3–4, s. 31–41.
- Teoretyczne i praktyczne aspekty mediatyzacji polityki w Niemczech. *ZP* 2014, nr 2, s. 176–189.
- Niemieccy wydawcy prasowi wobec wyzwań cyfryzacji. *ZP* 2016, nr 2, s. 440–450.
- Okrucy moich wspomnień o Profesorze. *ZP* 2019, nr 2, s. 281–282.
- Omawiał też dla *ZP* zawartość niemieckich periodyków (*Media Perspektiven*).

Ryszard Filas

 orcid.org/0000-0002-9914-851X